

СКВЕР БОРИСА МАРТОСА В ПОЛТАВІ (історія у світлинах)

1970–2022 рр.

За редакцією д. і. н., проф. І. М. Петренко

**Полтава
2023**

Сквер Бориса Мартоса в Полтаві. Історія у світлинах / упорядники: М. В. Аліман, С. А. Сидорович ; за ред. д. і. н., проф. І. М. Петренко. – Полтава : ПУЕТ, 2022. – 29 с.

Автори світлин:
Мирослав Аліман,
Анатолій Бутенко,
Євген Гармаш,
Володимир Масюк,
Олексій Нестуля,
Ірина Петренко,
Віктор Ткаченко та інші

Виконано на замовлення слухачів Університету Третього Віку при Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ)

МАРТОС БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ

(1879–1977)

Борис Мартос – визначний український громадський і політичний діяч, кооператор, педагог і публіцист. Народився 20 травня 1879 р. в Градизьку на Полтавщині. Закінчив гімназію в Лубнах і Харківський університет, де й «став на шлях активної боротьби за національне пробудження українського народу».

У 1910–1913 рр. через заборону Борису Мартосу займа-тися будь-якою педагогічною діяльністю йому довелося набувати досвід фахівця-економіста і кооператора на Волині й Кубані. На Полтавщині Б. Мартос працював на посаді інспектора кооперації Полтавського губернського земства (з кінця 1913 р. до початку 1917 р.). Кооперативні товариства Полтавщини тоді недостатньо були забезпечені кваліфікованими працівниками, у діяльності кооперативів було багато недоліків. Б. Мартос, виступаючи з доповідями на нарадах із питань розвитку кооперації чи на зборах кооперативних товариств, давав поради щодо вдосконалення кооперативного господарювання. Він турбувався про підготовку кадрів для кооперативних установ, організацію їх навчання, і був одним з організаторів і лекторів кооперативних курсів. За участі Б. Мартоса підготовлено і видано працю «Огляд споживчих товариств Полтавської губернії за 1913 р.».

Важливим внеском Б. Мартоса в розвиток кооперації була його активна участь у заснуванні спілок (об'єднань) споживчих товариств і кредитних кооперативів. Створена, завдяки його наполегливій праці, Полтавська спілка споживчих товариств на початку 1916 р. (спочатку, в 1915 р., почала діяти як товариство гуртових закупок) – була першою подібною губернською спілкою в Україні. Вона вже в перші роки існування досягла вагомих результатів у господарській і культурно-просвітницькій діяльності. За роки ХХ ст., зазнаючи певних перетворень, вона сприяла побудові і нала-годженню роботи на Полтавщині крамниць, закладів харчування, оптових торгівельних баз, виробничих підприємств, тощо.

Полтавська спілка споживчих товариств забезпечила спорудження (наприкінці 1960-х рр. – початку 1970-х рр.) будівель Полтавського кооперативного інституту (тепер ПУЕТ) і впорядкування території поруч із ним, на якій зна-ходяться мальовничий сквер і пам'ятник одному з творців Полтавської споживспілки – Борису Мартосу.

У 1917–1919 рр. Б. Мартос – один з головних організа-торів Всеукраїнських кооперативних з'їздів, керівник центрального Українського кооперативного комітету, ініціатор створення Київського кооперативного інституту. Він був членом Української Центральної Ради, першим Генеральним секретарем земельних справ. У 1919–1920 рр. –

він міністр фінансів і голова Ради Міністрів Директорії УНР, запровадив українську валюту – гривню.

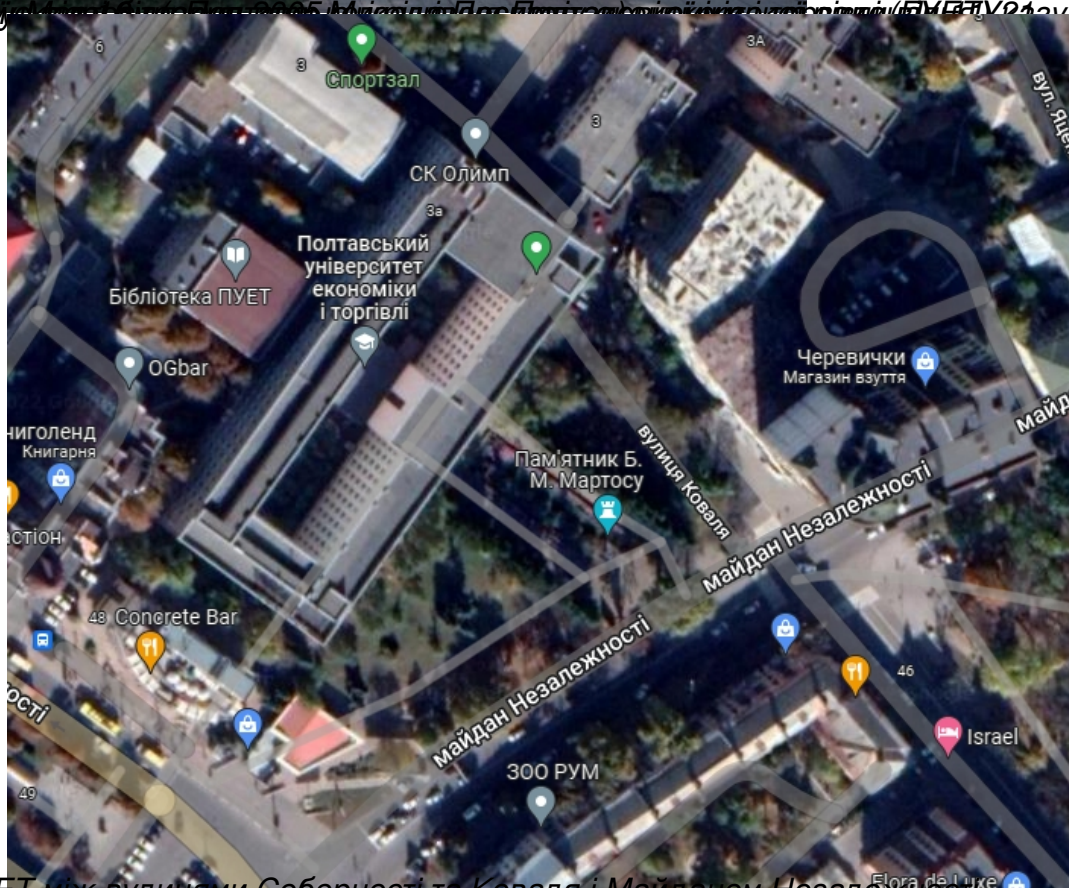
З 1920 р. Б. Мартос – на еміграції в Чехословаччині. Брав участь у створенні Української господарської академії (УГА) в Подєбрадах біля Праги, очолював кафедри теорії кооперації та споживчої кооперації. Був діяльним учасником створення Українського технічно-господарського інституту (Подєбради) і в 1936–1938 рр. його директором.

Після другої світової війни Б. Мартос переїхав до Німеччини. Був одним із засновників Української економічної високої школи в Мюнхені і її ректором, у 1948 р. став дійсним членом Української вільної академії наук (УВАН), Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ). У 1958 р. переїхав до США, викладав в Українському технічному інституті в Нью-Йорку, брав участь у діяльності УВАН і НТШ, часто виступав із публічними лекціями.

Б. Мартос вдало поєднував організаторську роботу з науково-педагогічною і публіцистичною діяльністю, написав чимало праць, присвячених теорії та історії кооперації. У ПУЕТ перевидано праці Б. Мартоса «Теорія кооперації», «Кооперативна ревізія» та ін.

На життєвому шляху Б. Мартоса були і противники, і критики. Та навіть вони визнавали «його сильну волю, відвагу, велетенську енергію, витримку...», він «належав до тих велетнів духа й чину, які всі свої сили, здібності й працю віддавали для своєї рідної батьківщини України».

Помер Б. Мартос 19 вересня 1977 р. в Ірвінгтоні (Нью-Йорк, США). Його поховали на цвинтарі в Бавнд-Бруку.

Сквер перед ПУЕТ між вулицями Соборності та Ковалю і Майданом Незалежності

Розріз ґрунту під сквером біля ПУЕТ

Вид на територію майбутнього скверу перед ПКІ (тепер ПУЕТ). Початок 1970-х років

Ялиночки маленькі, 1982 рік

Вид на територію майбутнього скверу перед ПКІ (ПУЕТ) у середині 1970-х років

Вид з вулиці Сінної на територію майбутнього скверу (до початку 1980 р.)

Початок 1980-х років (копія поштової листівки)

Коли ялинки були малими, праворуч улюблена груша, наприкінці 1980-х

Вид на університет і сквер з вулиці Жовтневої (тепер Соборності), 1999 рік

Ділянка скверу перед входом в Університет (середина 2000-х років)

Вид на сквер с боку Каштанової алеї, 2003 р.

Був сквер – буде будинок тепер, 2005 р.

Університет і сквер із висоти пташиного польоту, 2006 р.

Дітяк Соборності, влітку 2009 МЕТ – поруч із житловим будинком на вул. Жовтневій

Новорічний пейзаж, 01.01.2009 р.

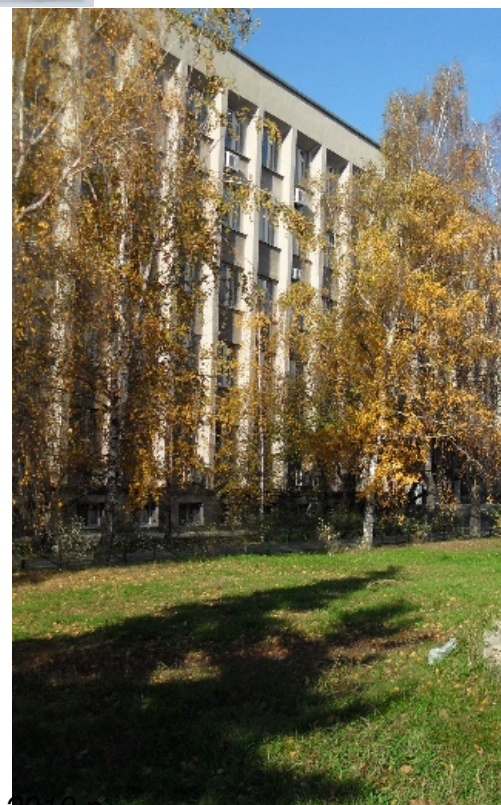
Студенти з КНР Лі Цихун і Гао Ян, 2010 р.

Ділянка скверу і спортивний майданчик поруч із гуртожитком ПУЕТ, 04.11.2010 р.

Ділянка скверу з пам'ятником перед ПУЕТ, початок 2010-х років

Ділянка скверу перед вікнами навчального корпусу ПУЕТ, 07.11.2010 р.

Березовий гайок (ділянка скверу) біля гуртожитка ПУЕТ, 12.05.2011 р.

Напередодні нового 2011 року, 29.12.2011 р.

На передньому плані декоративний кущ із місці до рослв староз тополя до поч. 1980-х

Клубда, 20-04-2011 р. ВУЕТ посадили доцент О. В. Корягін і охоронець університету В. О.

Студентки ПУЕТ, 18.05.2012 р.

Горобина у дворі ПУЕТ, 17.10.2013 р.

Ділянка скверу біля пам'ятника Б. Мартосу восени 2013 р., 30.10.2013 р.

Урочистості з нагоди дня університету, 21.05.2015 р.

Урочистості у сквері з нагоди 150-річчя споживчої кооперації України, 06.10.2015 р.

Сквер біля ПУЕТ восени в сонячний день, 29.10.2015 р.

Ще один дубочок до 55-річчя ПУЕТ, 29.10.2015 р.

Випав сніг. Стежка до пам'ятника буде! 29.12.2018 р.

Напередодні нового 2019 р., 29.12.2018 р.

Справжня зима. Як у лісі, 29.12.2018 р.

Управління зброю столу, присвяченого 140-річчю від Дня народження Бориса Мартоса.

Осінь 2022 р. На передньому плані дуби висаджені до 50-річчя ПУЕТ

Вид на пам'ятник Б. Мартосу і університет з вулиці Сінної, 2022 р.

Літо 2022 р.

Літо 2022 р. Ділянка скверу у внутрішньому дворі ПУЕТ

Літо 2022 р. Ділянка скверу у внутрішньому дворі ПУЕТ

«Молочний шлях» до храму освіти і науки, 2022 р.

Осінь 2022 р. А. О. Бутенко оглядає висаджені весною сакури

Осінь 2022. Зліва будинок торговельного центру

У дворі ПУЕТ, 2022 р.

Пам'ятник Б. Мартосу на тлі мережива ялинкових гілок, жовтень 2022 р.

На передньому плані дуб посаджений до 50 річчя ПУЕТ, жовтень 2022 р.

Весна 2022 р. (директор ПУЕТ Олексія Нестулі)